

vonatkozását, mondván, hogy az olyan országoknak való kifizetések, amelyekkel Nyugat-Németországnak nincs diplomáciai kapcsolata, elmentésben állnának bizonyos nemzetközi jogszokásokkal és a nemzetközi jog elveivel.

Bár a törvény főként a német zsidóknak adandó jóvátételről kívánt intézkedni, belekerült egy szakasz (IV. rész), amely az olyan területekről való üldözötteket is tekintetbe veszi, amelyekről a háború után kiűzték a németeket. Ebbe a szakaszba hontalanok és politikai menekültek is bele vannak foglalva. A jóvátételre való jogosultsághoz az egyéb követelményeknek eleget tevő folyamodónak igazolnia kellett, hogy 1953. október 1-jén nyugaton élt. A törvény szerint a nyugatnémetek kötelezték magukat mindazok kártalanítására, akik akár a németektől a Harmadik Birodalmon kívül vagy belül, akár idegen, német nyomás vagy kezdeményezés alatt álló kormánytól szenvedtek üldöztetést.

Magyarország esetére nézve nem csekély jogi huzavona után megállapították, hogy 1941. április 5-étől kezdve a német nyomás közvetlen következményeként folytak a deportálások. A határozat a munkaszolgálatosokat is jóvátételre jogosulttá tette, feltéve, hogy teljesültek rájuk nézve a törvény tartózkodási helyre vonatkozó megkötései. Az 1953. október 1-jei határnap nagy családást okozott azoknak a menekülteknek, akik csak azt követően tudták elhagyni az országot. (Ez a kérdés az 1956. október–novemberi magyarországi felkelés utáni tömeges kivándorlással vált különösen aktuálissá.) 1956 márciusában a külföldi magyar zsidó vezetők összehangolt erőfeszítést tettek, hogy az 1953. október 1-je után nyugatra érkezettek is élvezhessék a jóvátételi törvény jótéteményeit. E vezetőket Kállay, Magyarország volt miniszterelnöke segítette célhoz, aki igazolta azt a tézist, hogy a magyar zsidókat német kényszer hatására üldözték.⁷⁰ A zsidó vezetők több nemzetközi zsidó szervezettől is támogatást kaptak. Mindezek belejátszottak abba, hogy a nyugatnémetek 1965. szeptember 14-én elfogadták a szövetségi kártérítési törvény ún. véghatározatát, amely 1965. december 31-ig tolja ki az elfogadhatóság végső időpontját.⁷¹ S jöllehet ez a törvény vállalja, ha kisebb léptékben is, mint korábban, az 1956. november utáni nyugatra szökött magyar zsidók ezreinek kártalanítását, a menekültek utolsó csoportját teljesen juttatás nélkül hagyja. Többek között azt a néhány ezrenyi magyarul beszélő szovjet zsidót, akik az 1970-es évek végétől kaptak módot az Ukrán SZSZK Kárpátokon túli területének elhagyására. Ezen a korábban Kárpátaljának nevezett, és a háborús években Magyarországhoz tartozó területen fekszenek a hajdani „zsidó városok”; Beregszász, Huszt, Munkács, Nagyszőlős és Ungvár (lásd az 5. fejezetet).

A nyugatnémetek által a szövetségi jóvátételi törvény értelmében kifi-